

Тенденції розвитку психології та педагогіки: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м.Київ, Україна, 6-7 листопада, 2015). – К.: ГО «Київська наукова організація педагогіки та психології», 2015. – 140с. С.40 - 44

Секція 4. Теорія та методика професійної освіти

ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ЛІКАРІВ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Орел-Халік Ю.В.

Запорізький державний медичний університет,
доцент кафедри іноземних мов, к.п.н., доцент

Кришталь В. М.

Запорізький державний медичний університет,
студентка II курсу медичного факультету гр. 2м28

На сучасному етапі розвитку суспільства забезпечення належного рівня професійної компетентності майбутніх лікарів набуває особливої актуальності. Нові технології та методи діагностики і лікування - усе це викликало необхідність не тільки високого ступеню компетентності, а й належної фахової діяльності майбутніх лікарів. Всесвітня організація охорони здоров'я запровадила визначення сучасного висококваліфікованого лікаря як особи, що надає допомогу, приймає рішення, спілкується, керує та враховує інтереси й потреби суспільства [1, с. 14]. Тому перед вищими медичними закладами стоїть важливе завдання якнайкраще підготувати майбутніх лікарів завдяки створеним оптимальних умов для особистісного розвитку студентів.

Процеси реформування у вищій освіті заклали нові вимоги до процесу навчання. Необхідність нових підходів в організації навчального процесу пов'язана не тільки з вимогами Болонського процесу, а й з періодом глобалізації та розвитку інформаційних технологій. Незважаючи на всю актуальність і важливість професійного становлення майбутніх медиків у процесі навчання в університеті, на сьогодні не має однозначного вирішення

цієї проблеми. Питанням проблеми компетенції займалися багато вчених, зокрема, О.Савченко, Н.Бібік, Н. Ничкало, О.Локшина, О.Овчарук, Л.Паращенко, Л.Хоружа, О.Пометун. Але не менш важливим поняттям є «професія».

Слово «професія» походить від двох латинських слів: «profession» – офіційно вказане заняття, спеціальність та «profiteor» – оголошую свою справу. Професія – система знань, умінь і навичок отриманих конкретною людиною. Професією називають також різновид діяльності [2, с. 106]. Тобто, професія є областю самореалізації особистості, у якій людина виконує свої функції як суб'єкт праці і, перш за все, розкриває свій творчий потенціал.

Поняття "компетенція" означає коло повноважень будь-якої посадової особи чи органу; обізнаність, досвід у певній галузі. "Компетентність" визначає рівень професіоналізму особистості, а її досягнення відбуваються через здобуття нею необхідних компетенцій, що є метою професійної підготовки фахівців [3, с. 52]. Професійна компетентність - це володіння системою знань, умінь та навичок, достатнє для успішного розв'язання того кола трудових задач, яке відповідає поточним і передбачуваним на найближче майбутнє функціональним обов'язкам працівника [4]. Під професійною компетентністю медика розуміють таку його діяльність, що дозволяє йому самостійно і ефективно вирішувати практичні завдання в професійній діяльності.

В психології праці професійна компетентність визначається як сфера фахового ведення, система знань, що дозволяє виконувати діяльність з високою продуктивністю і прямо пов'язана з професіоналізмом особистості. Професіоналізм медичного працівника формується через навчання, виховання професійно-важливих якостей особистості та досвід роботи. Перепідготовка, освоєння суміжних професій підвищує фахову компетентність, адже розширюється система умінь і навичок, зростає ефективність діяльності та вміння приймати відповідальні рішення, що так важливо для лікарської діяльності.

Формування професійної компетентності здійснюється у процесі здобуття ним професії у вищому медичному навчальному закладі. Основою системи є створення освітньої вертикалі підготовки фахівців, в якій поєднується набуття певного освітнього рівня та отримання професійної кваліфікації (медична сестра, фельдшер, лікар, лікар-психолог, лікар-стоматолог, провізор), їхня постійна сертифікація та безперервний розвиток впродовж усього професійного життя [5, с.75]. Належні умови навчання в університеті, підтримка постійної систематичної мотивації студентів та розкриття перспектив професійного та особистісного розвитку мають велике значення для подальшого розвитку професійної компетентності майбутніх лікарів.

Питання процесу професійної компетенції пов'язано з навчанням у вищій школі. Бо саме в цей час через знання у студента формується і закладається основа успішної майбутньої діяльності. Сучасна навчальна програма орієнтована на здобуття максимальних знань. Такі предмети, як анатомія, фізіологія, фармакологія та багато інших, що вивчає студент під час свого навчання допоможуть приймати адекватні терапевтичні рішення, ставити відповідні діагнози, надавати невідкладну допомогу, використовувати інформаційні технології в діагностиці і лікуванні хворих.

Але студенти мають оволодіти професійною компетенцією не тільки через знання структури і функцій організму, а й через розуміння етичних принципів медицини, самовдосконалення і розкриття своїх здібностей. Адже не менш важливим фактором є моральні якості медичного працівника. Професійна компетенція лікаря виражається, насамперед, в його трудовій діяльності, яка спрямована для досягнення максимальної користі для життя і здоров'я пацієнта, його соціального захисту. Тому студент повинен привчити себе до особливої моральної дисципліни, виховати повагу до пацієнта, його людської гідності, законних прав в поводженні з фаховою інформацією. Культурне спілкування зі співробітниками в колективі є запорукою високої ефективності праці, морального задоволення від нього. А, отже, підвищення професійної компетентності.

Основою для розвитку фахової компетенції є особистісний розвиток. Хоча формування особистості людини триває впродовж всього життя, але особливу роль відіграє навчання у вищій школі. Оскільки вища освіта в Україні зазнала модернізації, через орієнтацію на європейські та світові освітні стандарти, включення в систему Internet та використання інноваційних технологій в навчанні сучасний студент особа різнопланова з своїм унікальним розвитком, а не просто суб'єкт сприйняття нових знань.

Так що таке особистість? На думку І. Кона, особистість визначає конкретного індивіда (особу) як суб'єкта діяльності, у єдності його індивідуальних властивостей (одичне) і його соціальних ролей (загальне), з іншого, особистість розуміється як соціальна властивість індивіда, як сукупність інтегрованих у ньому соціально значущих рис, які утворилися у процесі взаємодії даної особи з іншими людьми і роблять його, у свою чергу, суб'єктом праці, пізнання і спілкування [6]. Особистісний розвиток майбутнього лікаря - це ніби вища інстанція, що формується через спілкування і діяльність. Особистісне становлення фахівця обов'язково передбачає потребу в розвитку самостійності. Отже, метою особистісного становлення фахівця на сучасному етапі повинно стати не засвоєння деякої суми заздалегідь визначених знань і умінь, а опанування базових загальнокультурних і професійних компетентностей і компетенцій, із яких найважливіша роль належить компетенціям, що дозволяють самостійно знаходити, засвоювати необхідні знання, формувати нові уміння [7].

Особистісний розвиток тісно пов'язаний з професійним. Професіоналізм майбутнього фахівця залежить від значущих особистісних якостей і здібностей, знань та вмінь і передбачає самовдосконалення та творчий розвиток особистості. Для студента важливо об'єктивно оцінити свої фізичні та розумові здібності, перспективи майбутньої діяльності та свого професійного розвитку. Одним із факторів формування професійної компетенції є розкриття творчого потенціалу кожного студента.

Професійна творча діяльна спрямована на пошук нових підходів до розв'язання проблемних завдань через докладання інтелектуальних і вольових зусиль. І характеризується зацікавленістю фахівцем своєю професією та наявністю відповідних мотивів щодо покращання професіоналізму. Але наразі існує проблема розкриття творчого потенціалу сучасної молоді, що зумовлена як економічними, так і соціально-політичними проблемами. Тому виховуючи майбутніх фахівців, належна роль відноситься самовизначенню та самореалізації студента, через створені спеціальні умови для того, щоб кожен міг знайти своє місце в суспільстві.

Не менш важливим компонентом професійної компетентності лікаря є комунікативна компетенція. Знання, що дає викладач мають навчити студента не тільки аналізу та мисленню, а й вмінню виражати свої думки за допомогою мови. Зокрема, дисципліни "Англійська мова", " Англійська мова за професійним спрямуванням", "Психологія", "Філософія" та інші формують комунікативні навички. На думку Мирослава Філоненко, основними складовими комунікативної компетенції є:

- толерантність - вміння бути терпимим у ставленні до пацієнта, родини і сім'ї хворих;

- спостережливість - вміння визначити психічні і особисті особливості пацієнта, його реакцію на хворобу і відповідно побудова тактики спілкування з ним;

- емпатійність - вміння встановити конструктивну взаємодію між лікарем та пацієнтом, що сприяє позитивним змінам у становленні до особистості пацієнта [7].

Вміння уважно вислухати іншого студента, ставитися з повагою до його думки під час опитування або проведення наукової дискусії на практичних заняттях допоможе майбутнім лікарям у спілкуванні з хворими. В.Рибалка зробив висновок, що за діяльнісним виміром структури особистості спілкування як підструктура знаходиться на її вершині, а здатність до спілкування у житті кожної людини постає чи не найважливішою соціальною і

професійною якістю [8]. Тому неабияк важливо частіше проводити різноманітні форми колективного обговорення: дискусії, конференції, наукові збори тощо.

Отже, формування професійної компетентності, насамперед, пов'язано з навчанням у вищому навчальному закладі, адже саме в цей час закладається підґрунтя професійних умінь, визначаються мотивації, інтереси та професійна спрямованість майбутніх фахівців. Професійна компетенція, як обов'язкова складова професіоналізму, розвивається через набуті знання та вміння, самовдосконалення, особистісні якості і здібності та творчий розвиток особистості. Діяльність викладача повинна бути спрямована на створення відповідних умов для забезпечення формування професійної майстерності студентів. Метою професійної підготовки фахівців є досягнення професіоналізму через здобуття необхідних компетенцій та розкриття творчого потенціалу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Towards the Assessment of Quality in Medical Education / World Health Organization. – Geneva : WHO, 1992. – 17 p.
2. Климов Е. А. Как выбрать профессию/ Е. А. Климов. – М.: Просвещение, 1990. –159 с.
3. Гавриш І. Теоретико-методологічні основи формування готовності майбутніх учителів до інноваційної професійної діяльності : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.04 / І. Гавриш. - Х., 2006. - 475 с.
4. Балл Г.О. Психологічні аспекти гуманізації освіти: Кн. для вчителя / Г.Балл. - К.: - Рівне. 1996. - 128 с.
5. Максименко С.Д. Педагогіка вищої медичної освіти [текст]: підручник /С.Д.Максименко. М.М.Філоненко. -К.: "Центр учбової літератури". 2014.-288 с.
6. Кон И. С. Постоянство и изменчивость личности / И. С. Кон // Психологический журнал. - 1987. - Т. 8. - № 4. - С. 126-137.

7. Філоненко М. М. Психологія особистісного становлення лікаря Ф - 48 [текст] монографія/ М. М. Філоненко. - Київ: Центр учбової літератури, 2015. - 334 с.

8. Рибалка В.В. Психологія праці особистості: навч.-метод. посіб. / В.В.Рибалка. - К.:КМПУ ім. Б.Д.Грінченка. 2005. - 60 с.